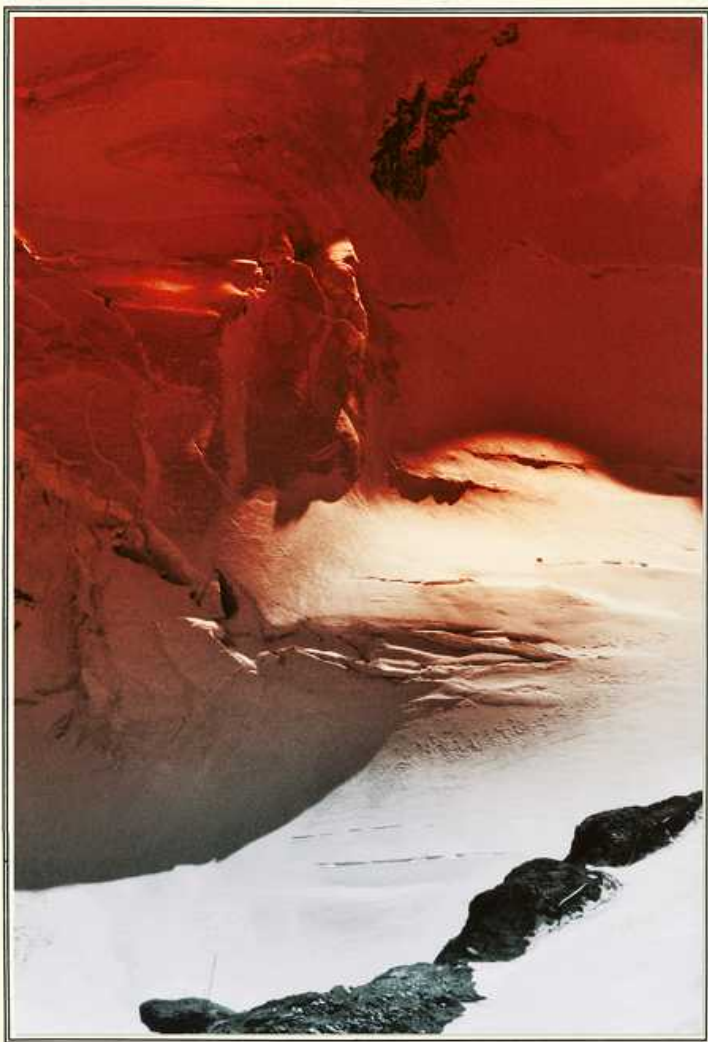

*Co zde stvořil Bůh,
by asi vytvořil Rodin, kdyby byl Bohem.*

Ce que Dieu crée ici Rodin aurait pu le sculpter s'il avait été Dieu.

What God creates here, Rodin could have sculpted if he were God.

PETR STRÁNSKÝ

PAMĚTI

*Co zde stvořil Bůh,
by asi vytesal Rodin, kdyby byl Bohem.*

What God creates here, Rodin could have sculpted if he were God.

Ce que Dieu crée ici Rodin aurait pu e sculpter s'il avait été Dieu.

*Co zde stvořil Bůh,
by asi vytesal Rodin, kdyby byl Bohem.*

What God creates here, Rodin could have sculpted if he were God.

Ce que Dieu crée ici Rodin aurait pu e sculpter s'il avait été Dieu.

P E T R S T R Á N S K Ý

P A M Ě T I

What God creates here, Rodin could have sculpted if he were God.

Ce que Dieu crée ici Rodin aurait pu e sculpter s'il avait été Dieu.

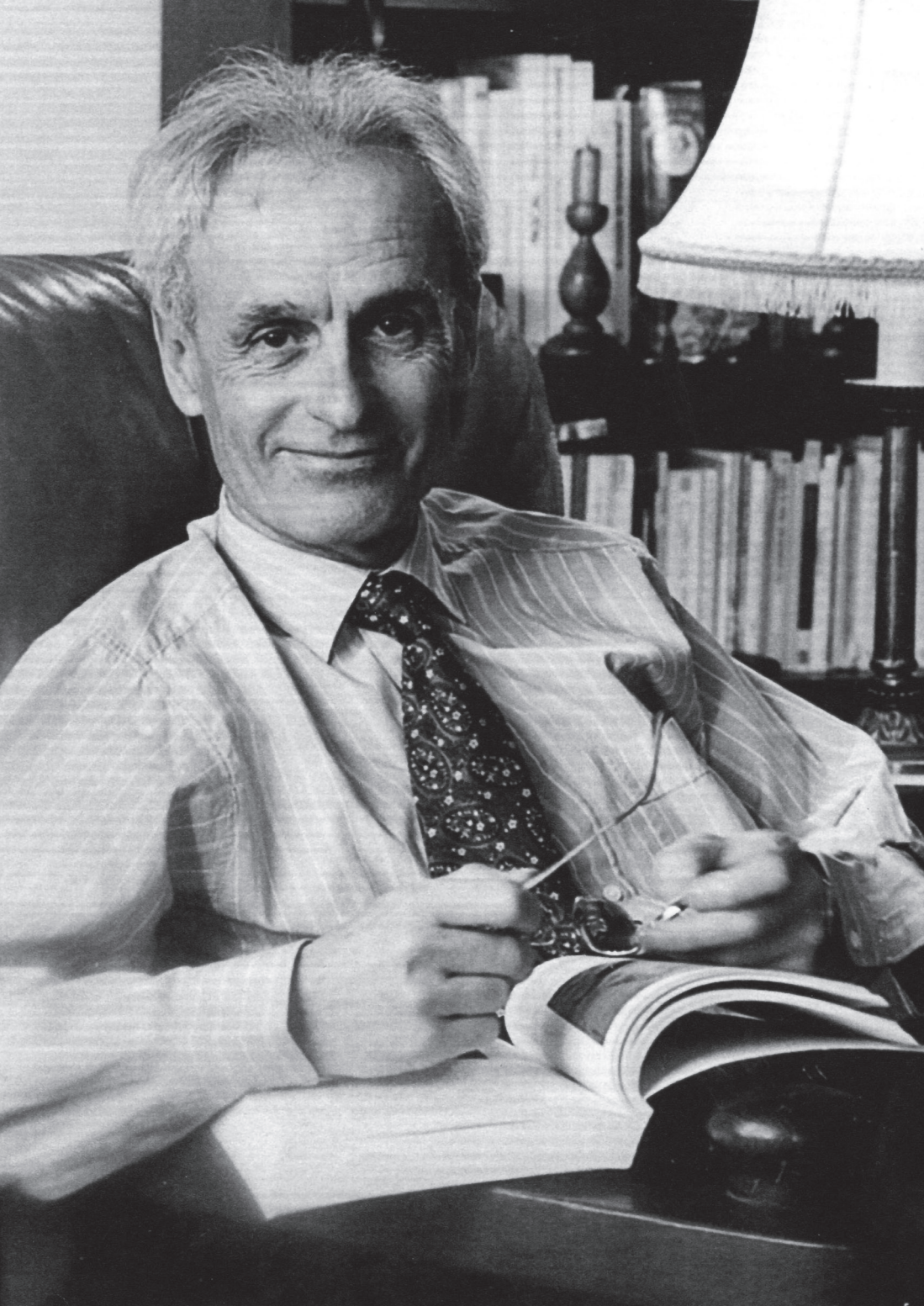
*Co zde stvořil Bůh,
by asi vytesal Rodin, kdyby byl Bohem.*

What God creates here, Rodin could have sculpted if he were God.

Ce que Dieu crée ici Rodin aurait pu e sculpter s'il avait été Dieu.

*Co zde stvořil Bůh,
by asi vytesal Rodin, kdyby byl Bohem.*

What God creates here, Rodin could have sculpted if he were God.

PETR STRÁNSKÝ
PAMĚTI

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

Fotografie na obálce: Švýcarská hora Allalinhorn (4 027 m n. m.),
severní stěna (Saas Fee), poledne 28. září 2001, 3 500 m n. m.

Copyright © Petr Stránský, 2019

Cover Photo © Petr Stránský, 2019

Cover Art © Jiří Arbe Miňovský, 2019

Photos © archiv autora, 2019

Czech Edition © Nakladatelství Epoque, Praha 2019

ISBN 978-80-7557-233-2 (print)

ISBN 978-80-7557-816-7 (ePub)

ISBN 978-80-7557-817-4 (mobi)

ISBN 978-80-7557-818-1 (pdf)

Mé dceři a vnoučatům.

PAMĚTI

DÍL I. *1936–1990

Úvodem

Můj otec se zasloužil o to, že dnešní potomci rodiny Stránských mohli najít rodinné kořeny, zacházející hluboko do české půdy již na konci XV. století.

Všechny dokumenty, které shromáždil, psané jeho rukou, jeho náčrty a schémata rozličných příbuzenských vztahů, týkajících se a směřujících nejen k rodině Stránských, ale i k rodině mé matky, tj. rodině Malypetrů, doplněné originály nebo kopiemi úředních zápisů, byly obsaženy ve velmi silném celku s tvrdými deskami a zůstaly v pozůstalosti mého nejstaršího bratra Jana, zemřelého v jeho 80 letech v roce 2009. Měly být předány mému dosud žijícímu prostřednímu bratru Jiřímu, který se dožil svých 80. narozenin v roce 2011 v Praze. Při této příležitosti měly být vloženy do jeho rukou mnou samým.

Bohužel, v kůži vázaná, okrasným písmem ručně psaná velká rodinná kronika, vyhotovená z příkazu mého otce a skončená datem mého narození 9. ledna 1936 s mým jménem, před druhou světovou válkou, nebyla v pozůstalosti nalezena a je považována za ztracenou.

Byly v ní znaky rodu, nejdříve zemanského a později se znakem vladyckým, a konečně s povýšením na rod rytířský se znakem děleným na čtyři pole.

My všichni tři bratři, tehdy dosud žijící, jsme po převratu režimu v témže stylu kroniku doplnili až do devadesátých let 20. stol. s daty našich vnuků. Naštěstí, jako nejmladší z bratrů a syn Karla

a Boženy Stránských, jsem nechal kroniku okopírovat v menší formě a v barvě pro svou osobní dokumentaci. Bratru Jiřímu a své dceři Karolině jsem pak předal kopie v černobílé verzi. Budiž doloženo, že ilustrace znaku řádu sv. Lazara se týká mého bratra Jana, který se po zlomu režimu stal aspirantem čekajícím na členství v řádu, a to v Praze.

Ke svému údivu jsem objevil náš erbovní znak se jménem Petr Stránský v soupisu švýcarských erbovních znaků v našem městě La Tour-de-Peilz, na břehu jezera Lac Léman, ve kterém žijí víc než třicet let.

V mých osobních spisech, které byly doplňovány hlavně z dokumentů mých dvou bratranců, vždy žijících v Praze, je mnoho zápisů o rodině mé matky, původu a činnosti jejích členů, a to zvláště mého dědečka Jana Malypetra, který byl velkým představitelem politického života za první Československé republiky mezi dvěma světovými válkami jakožto několikanásobný předseda vlády a předseda parlamentu, o činnosti jeho synů a jeho dcery, mé matky. To vše s mnohými fotografiemi, ať již z oficiálního, nebo prostého rodinného života tohoto státníka.

Některým částem mých pamětí předchází jakýsi stručný faktografický a globální popis (nebo pohled) soudobé světové nebo evropské situace zdaleka nebo zblízka. Z událostí jsou pak vyvozeny důsledky, týkající se mne samotného, mé rodné země nebo jiných částí světa. Považoval jsem také za vhodné dát svým pamětem jistý historický rámec pro nejmladší generaci, z níž někteří dnes ani v Čechách nevědí, kdy byla bolševická revoluce, jak vznikly československé legie a jak vznikl jejich československý stát. Anebo jestli Karel Veliký (Charlemagne) byl katolické víry, Luther a Jan Komenský protestanti či jiné víry, kdo shodil první atomovou bombu a proč.

Úvodem

Dějinné souvislosti jsou důležité proto, aby si čtenář budoucí současnosti mohl později doplnit články řetězu událostí, ať již z tisku, historických knih, internetových stránek, či z biografí mužů a žen, kteří ovlivnili světové dějiny. Jako například Winston Churchill, Josif Džugašvili – Stalin a jeho aparát, drogoví magnáti jako Carlos a jiní zločinci, rozdavači bílého prášku, který nadále ničí velkou část lidstva.

*Petr Stránský – táta a děda
Leden 2018*

Mé dětství a chlapecká léta na Hanspaulce

Narodil jsem se 9. ledna 1936 v Praze. Z porodnice v Londýnské ulici na Vinohradech jsem byl odvezen do Sušické č. 11, dnes č. 17, na Hanspaulce v Dejvicích, do vily mého otce dr. Karla Stránského a mé matky Boženy, rozené Malypetrové, a do společnosti mých dvou bratrů. Nejstarší Jan zemřel v roce 2009 ve věku osmdesáti let. Můj prostřední bratr Jiří ještě žije a ve chvíli, kdy píše tyto řádky, je mu dvaosmdesát let.* Nebudu popisovat vývoj této pražské čtvrti, ale pokusím se osvěžit paměť a vzpomínky na své dětství a rodinu, kterou jsem byl obklopen do padesátých let. Zkusím se vrátit do klukovských let, ke školním příhodám a sportovním kláním. A také k neštěstí, které mě potkalo v dospívání, když komunisti dali naši rodinu do klatby a z rodinného domu na Hanspaulce nás vystěhovali.

Mé první vzpomínky pětiletého klučiny spadají do roku 1941, kdy v naší rodině scházel nejdůležitější článek – můj táta. Byl v koncentráku. Že byl v Terezíně a Osvětimi jsem se dozvěděl až léta později. Ani ne za rok nato, někdy večer za pozdního jara, když už jsem usínal, mě mamička zlehka probudila, dala mi pusu a šťastně řekla, že se táta vrátil. Pamatuji si, že jsem odpověděl: „To je dobře,“ a upadl zas do hlubokého spánku. Když jsem se ráno probudil, seděl táta v našem dětském pokoji za dře-

^{*)} Bratr autora Jiří Stránský zemřel po dokončení rukopisu – poznámka redakce.

věným stolem, jak bývalo jeho zvykem, četl noviny, popíjel čaj a jedl chléb namazaný sádlem tak, jak to měl rád, „tenkej tence“. Byl dost pohublý, vlasy měl kratoučké a zšedivělé. Když si všiml, že jsem vzhůru, šťastně se usmál a vzal si mne k sobě na kolena. Tady moje silná vzpomínka končí.

Z první poloviny válečných let uvedu zajímavou okolnost, týkající se přímo mé rodiny a domova. Hovořil jsem o ní se svým zesnulým bratrem Janem, sám jsem si něco málo pamatoval. Nicméně když jsem nedávno, po sedmdesáti letech, pátral dále po tom, jak to bylo, můj starší a dosud žijící bratr Jiří, kterému bylo tehdy jedenáct let, připojil k mým pamětím následující svědectví. Vrátím se časově zpět o několik měsíců před návratem mého otce. Když byl táta ještě v koncentráku, zůstali jsme doma jen my tři bratři, mamička a chůva. Mamička měla strach při každém zazvonění, že přijdou Němci, seberou naši vilu a nás vystěhují.

„Když se jednou ozval opět zvonek, se strachem otevřela. Před ní stál vysoký blondýn s prořídlými vlasy a s brýlemi, v civilním oblečení. Srazil paty, velmi zdvořile a špatnou češtinou se představil. ‚Jsem doktor Franz Stransky ze Stránky a Greifenfelsu!‘ Po maminčině údivu vysvětlil opět lámanou češtinou svoji přítomnost.

Jak se to všechno stalo? V nemocnici na Karlově náměstí, kde působil jako lékař, hledal na vývěškách volný byt pro sebe a svou ženu. Konečně našel adresu, na kterou odpověděl, a německé úřady ho poslaly k nám. Překvapení bylo obrovské i s vysvětlením, odkud pochází. Byl potomkem našeho rodu, který se v nějakém století vystěhoval do Německa. Matka jim dala samozřejmě byt v podkroví k dispozici. Oslavy byly zvlášť velké potom, když se zanedlouho náš tatíček z koncentráku vrátil. Když se ke konci války situace občanů německé národnosti přiostrčila, sestra Franzovy manželky Ilsedore intervenovala v jeho rodném

kraji Hannoveru u britských úřadů. Proč? Manžel královny Viktorie Albert pocházel z německého Cohburgu a byl jako důležitá osobnost spojen s hannoverskou větví anglických králů. Tím se podařilo již těhotné Ilsedore, která, jak se svěřila mému otci, byla antifašistka, dostat se zavčas a bez úhony do už okupované zóny západních spojenců. Tím unikla případnému zatčení nebo pomstychtivosti Čechů, a zvláště blížících se Rusů, jejichž zacházení s Němkami bylo nechvalně známé. Když pak vypukla revoluce, Franz se nabídl české straně, že bude ošetřovat raněné – a bylo jich mnoho – bez ohledu na národnost. Byl přijat a choval se, jak slíbil. Proto nebyl později zařazen do násilného odsunu Němců ve formě vyčerpávajících pochodů, mohl odejít důstojnější formou. Shledal se se svou ženou a měli pak spolu dvě dcery, které ještě žijí.“

Zde přikládám druhé svědectví mého bratra Jiřího, týkající se zatčení mého otce za perzekuci po smrti Heydricha, po jeho návratu z koncentráku.

„Táta se vrátil brzy po atentátu na Heydricha v Kobyliších. Nedlouho potom dostal předvolání na pražské velitelství SS do ‚Pečkárny‘. S malým balíčkem nutných věcí se připravil na nejhorsí. Onen den, při vstupu do budovy velitelství, předložil otec předvolání a byl odveden dále.“

Následuje svědectví mé matky, co jí svěřil můj otec s přísahou, aby o tom nikdy s nikým nehovořila. Toto dodržela, ale po smrti našeho tatíčka v roce 1978 se rozhodla rodinné tajemství sdělit. Jiří mi je ústně předal ve chvíli, kdy píše své Paměti, a já je s jeho dovolením cituji. Podle matčiny slov se událo následující:

„Po několika dnech byla matka rovněž předvolána do Pečkárny. Byla odvedena do jakési místnosti, kde čekala osamocena asi čtyři hodiny, aniž by s ní kdokoli promluvil. Nakonec vstou-

pil vysoký muž v uniformě SS. Před mamičkou ukázal úřední list, důležitým a tvrdým hlasem řekl, že list je již jednou podepsán a že schází pouze druhý podpis. A že si je asi vědoma, co to znamená. Načež prohlásil, že si je tímto s otcem „kvit“, protože mu otec za první světové války na Haliči zachránil život. Papír roztrhl a zmuchlal. Napnuté a vyčerpané mamince spadl kámen ze srdce. Muž se představil jménem Grill. Potom přivedli tátu a oba s mamičkou mohli v klidu odejít domů.“ „Papa Grill“, jak si nechal říkat, jak se později zjistilo, původem Angličan a snad i oboustranný agent, se po skončení války hájil tím, že zachránil mnohé jiné. Toto mi můj bratr ke svědectví dodal.

Z doby perzekucí, zvláště po atentátu na Reinharda Heydricha, mně utkvěly v paměti razie německých jednotek SS. Jednou večer, už za tmy, bylo najednou v Sušické ulici rušno, svítila světla příjíždějících a odjíždějících aut, bylo slyšet dusot bot a krátké výkřiky rozkazů. Nevěděli jsme, koho Němci honí nebo zatýkají. Nás prostě vynechali a všem nám spadl kámen ze srdce. Tehdy jsme měli všichni velký strach.

V září 1942 jsem šel poprvé do nedaleké velké obecné školy. Uvítal nás pan ředitel Vidman a školník, o kterém bude ještě řeč. Byli jsme rozděleni do chlapeckých a dívčích tříd. Mojí učitelkou se stala paní Dobruská. Jestli se nemýlím, byla snad bulharského původu, ale mluvila krásnou češtinou a mě naučila dobře číst, psát i počítat. Někdy jsme také kreslili, což mi nedělalo vůbec žádné potíže, stejně jako psát dvojku podle obrázku husičky. Cestou do školy a ze školy jsem potkával kamarády, z nichž někteří zůstali mými věrnými přáteli po dlouhá léta. Jeden z nich, spisovatel s pseudonymem Theodore Wilden a vlastním jménem Vladimír Víšek, byl později zaměstnán jako antikvární pracovník ve věhlasném antikvariátu v Karlově ulici a po invazi v roce 1968

odjel do Anglie, kde se věnoval literární činnosti v oboru detektivních románů. Bydlel až pod Kotlářkou, nedaleko francouzského gymnázia, kterýžto jazyk slušně ovládal. Měl to do školy daleko, a tak často chodil v poledne k nám, hrál si se mnou nebo s námi obědval. Jeho tatínek byl československým konzulem v Řecku, kde se oženil s řeckou občankou, narodil se mu syn a při vypuknutí války se vrátil do Prahy a stal se ředitelem pražské zoologické zahrady v Troji. Paní Víšková byla velmi krásná paní.

Ve druhé polovině války začaly po Praze kolovat pověsti o Pérákovi, později i o Žiletkáři. Zatímco Pérák, který díky pérům na botách mohl dělat ohromné skoky – samozřejmě v noci – byl pro mnohé spíše legendou, jako třeba Dlouhý z pohádky o Dlouhém, Širokém a Bystrozrakém, a pro mne neuvěřitelným strašidlem, Žiletkář, který prý podřezával ženy a zanechával za sebou jenom krev a smrt, byl pro mne vzdálenou a neznámou vidinou. Krev jsem z bezprostřední blízkosti neznal, ze žiletky jsem vidával jen zlomeček skrytý v holicím strojku svého otce a oběťmi Žiletkáře byly ženy, takže to se mě netýkalo. Tehdy nebyla televize, thriller byl pro mne neznámým pojmem a každý večer jsem se modlil Andělíčku, můj strážníčku... Naproti tomu Pérák se mohl skokem vyhoupnout do okna pokoje, kde jsem spal. Okno bývalo pootevřené, roleta stažená, větrík si s ní pohrával a její spodní laťka ťukala sem tam do okenního rámu. To mě probouzelo, hned jsem vzpomněl na Péráka a zděšeně jsem se utíkal ukrýt do postele k rodičům.

S tatíčkem jsme chodili na procházky a na výlety, s bratry jen občas, už začínali mít jiné zájmy. Chodívali jsme v neděli nebo v sobotu, někdy i v podvečer, do Tiché nebo Divoké Šárky. Měli jsme také svůj okruh, kterým nás klidné ulice jako Na Míčánce nebo Na Ostrohu vedly až do polí a ke zřícenině Baba, stojící nad

strmou skálou nad Vltavou. Často jsem si tam s úctou k dávným časům představoval středověké rytíře, jejich brnění, meče a erby. Když jsem se později dozvěděl, že těch pár cihel a kamenů tam bylo postaveno do formy zříceniny v 19. století, neubralo to nic z mých tehdejších dětských představ. U zříceniny jsme se otočili a šli zpět kolem Staré fary, Natanaelkou do ulice Na Pískách, do Fetrovské a domů. Anebo jsme chodili ulicí Nad Šárkou kolem tenisových kurtů, kde po léta vládl pan Zika. Tam jsem se v zimě naučil s bratry bruslit a v létě jsem začal s tenisem. K tomu dodávám, že jsem doma pilně trénoval na betonu proti zdi. V procházce jsme pokračovali buď Soborskou, Krocínovskou a přes Viničné hory domů, anebo jsme šli dále nad Šipkas, kde se v zimě náruživě sáňkovalo. Tam jsem také poprvé stál na lyžích a učil se zastavit pádem nebo bez pádu, zatímco moji bratři už uměli kristiánky. Někdy se tam ukázali i zdatní lyžaři z jiných pražských čtvrtí, protože příležitostí k lyžování bylo málo. Aby si dnešní mladá generace osvěžila dějepis, připomínám, že Krkonoše, Krušné hory i Šumava byly součástí Velkoněmecké říše (Sudety) a občanům protektorátu byly dostupné jenom na zvláštní povolení a na speciální lyžařské kurzy povolené Říší. Některým českým lyžařským závodníkům se tak podařilo dostat do rakouských Alp a udržet si formu do poválečných dob. K těm procházkám chci ještě dodat, že jsem si obvykle našel klacíček, kterým jsem brnkal na laťky hanspaulských dřevěných plotů ke značné nelibosti všech možných hlídacích psů, a hlavně otce. Líbilo se mi to snad také proto, že ťukání dřeva na dřevo, někdy v přerušovaném rytmu, zachytil asi můj hudební sluch a něco mi vyprávěl. V době vánoční jsem rád kvečerou obhlížel stromky rozsvícené za okny. Byla to zvláštní nálada, hlavně, když všude ležel sníh.

Nemohu také zapomenout na nedělní rodinné návštěvy seminárního kostela v Dejvicích pod Šáreckou ulicí. Kostel je jakousi miniaturní kopií chrámu sv. Petra v Římě. Němci církev tolerovali jednak proto, že Vatikán byl v Mussoliniho Itálii, a pak také, když spojenci začali obsazovat Apeninský poloostrov, měli jiné starosti než sledovat faráře. Kostel byl při nedělní mši plný lidí, po stranách presbytáře zpíval sbor seminaristů zpěvnou latinou (čemuž jsem vůbec nerozuměl), kostel voněl kadidlem, které někdy zahalovalo obřad do jemného vznášejícího se dýmu, celebrující kněží se pohybovali pomalým majestátním krokem, malí i velcí ministranti zvonili při pozdvihování, lidé klekali a vstávali a bili se v prsa, na kůru hrály varhany, někdy i orchestr, a sbor zpíval Kyrie a Sanctus. Pro mne to bylo pravidelné nedělní divadlo, jemuž scházela pouze opona. Můj tatíček zpíval vedle mne krásným tenorem a já jsem zakláněl hlavu a osmiletýma očima jsem ho s obdivem pozoroval. Z kostela jsme se vraceli ve společnosti několika známých rodin. Otcové měli obvykle na hlavě klobouk dle tehdejší módy, zvaný „diplomat“.

V zimě, když bylo krásně čisté modré nebe, zakláněli jsme hlavu a obdivovali stříbrné spojenecké bombardéry. Neslyšeli jsme je, protože létaly v několikatisícové výšce, ale zanechávaly za sebou bělostné čáry zmrzlé páry z motorů. Bylo to úchvatné, všichni jsme na obloze viděli posly naděje na blízkou porážku Německa, i když jsme věděli, že svrhnou bomby a německá průmyslová města se ocitnou v plamenech. Já jsem si ovšem tuto druhou pravdu nedovedl představit. Ani to, že pár kilometrů nad mojí hlavou se tísní v létajících pevnostech – Lancasterech a Liberatorrech – američtí, britští, čeští a polští piloti s posádkou a že se za pár chvil ocitnou v pekle střel německé protivzdušné obrany. Ani to, že na ty hrdiny, co budou padat v troskách strojů, na ty

s prostřelenou nohou, spáleným obličejem, čekají někde dívky, ženy, rodiče a děti a oni hrdinně nesou svůj životní osud. To jsem jako kluk nedomyšlel.

K mému dětskému pozorování patřili i muži, kteří se ve volných chvílích procházeli Sušickou ulicí v malé skupince nebo ve dvou a někdy jako by hovořili o něčem důležitém. Patřil mezi ně i můj otec. Jejich jména jsem se dozvěděl až po válce – československý armádní generál bez armády a člen Obce sokolské generál Vedral, velitel odbojové skupiny Bílý lev, nedaleký soused dr. Šíp, kapitán Československé armády Růžička (tatínek mé spolužačky a dlouholeté vzácné přítelkyně) a několik dalších. Byli vlastně spiklenci a organizovali odboj proti okupantům. Hovořili o lecčems, ale také o kódovaných vzkazech, kdo kde může ukrýt zbraně, co hlásí spojenecký rozhlas, tedy Londýn nebo Hlas Ameriky, o blížících se frontách. Skoro za všechno z toho byl trest smrti. Teprve dlouho po válce jsem se dozvěděl od nejstaršího bratra, že jsme měli na zahradě pod králíkárnou zakopané pušky a střelivo. Vzpomínám si, že jsem jednou večer vstoupil bez postranních úmyslů do ložnice rodičů a viděl jsem tátu, jak se sklání nad rádiem na nočním stolku. Když mne spatřil, okamžitě vypnul přístroj a důrazně mi řekl něco jako „odprejskni“ nebo „vy-padni“. To jsem bez váhání udělal.

Vzpomínám si také na jedno z vyprávění mého otce o válce. Mluvil o obavách jedněch z našich rodinných přátel. Zvláště, když se sovětská fronta na východě již rychle blížila Slovenskem a Moravou na západ. Doktor urologie Mikuláš Lubomírský, ruský šlechtic, uprchl jako mladík po bolševické revoluci ze Sovětského svazu a usadil se v Praze, kde ruská menšina a šlechta byla dobře přijata. Vystudoval medicínu, stal se lékařem a dobrým společníkem. Obával se příchodu Rusů, protože sovětská tajná policie se

zajímala o tzv. „zrádce“. Byli totiž svědky toho, co se dělo v SSSR po revoluci. Tytéž obavy ho znovu pronásledovaly později v roce 1948, kdy po komunistickém puči nastal hon na tyto lidi nebo jejich potomky. Naštěstí ho již dlouholetý manželský svazek s Českou zachránil.

Když píší o druhé světové válce, o době strachu, obav a utrpení na polovině naší planety, nemohu vynechat místa, ve kterých žil můj dědeček se ženou a moji strýcové, jejichž stárnoucí rodiče obhospodařovali půdu v Klobukách a v Lisovicích na Slánsku. Na tatínka a maminku mého otce se nepamatuji, vlastně ani nemohu, protože zemřeli před mým narozením. Vím o nich jen málo z kopie ztracené rodinné kroniky a z fotografie své babičky. Na snímku mohu však rozeznat některé stejné rysy tváře a tmavé oči, které nacházím i u sebe. Její manžel, můj dědeček Jan Stránský, rytíř ze Stránky a Greifenfelsu, se narodil v roce 1844, vystudoval s výtečným prospěchem na gymnáziu v Jihlavě a pokračoval na právnické univerzitě ve Vídni. Po vykonání státních zkoušek vstoupil do služeb předsedy řííšského sněmu knížete Trautsmendorfa a stal se úředníkem panství v Obříství u Mělníka, mezi jiným rodišti básníka a spisovatele Jaroslava Vrchlického. V roce 1875 se oženil s Marií, rozenou Dienstlovou, ze Sachsengangu v Rakousku, ze smíšeného manželství česko-rakouského. Měli deset dětí, z nichž dvě záhy zemřely. Můj otec byl nejmladším potomkem rodiny. K těmto mým příbuzným i k rodišti svého otce se ještě vrátím, všechno má svůj čas.

Předem však musím upozornit na záměnu jména Stránský. Jméno se vyskytuje třikrát v českých dějinách. Poprvé jako Pavel Stránský ze Zap, narozený koncem 16. století. Byl spisovatelem, právníkem a politikem. Celé jeho dílo bylo prostoupeno velmi zbožnou a tolerantní evangelickou vírou. Jméno nemá nic spo-

lečného s naším rodem. Druhým je Adolf Stránský, český politik a právník, představitel mladočeské politiky na Moravě na přelomu 19. a 20. století. Později se stal vůdcem moravského křídla Československé národní demokracie. Toto jméno nemá rovněž nic společného s mojí rodinou, tak jako jméno jeho syna Jaroslava Stránského, právníka, novináře a politika, který zemřel v Anglii v roce 1973. V roce 1945 se zúčastnil jednání v Moskvě. Spolu s Edvardem Benešem sdílel iluzi, že po válce „bude myšlenková soutěž nekomunismu připuštěna v Sovětech stejně liberálně jako myšlenková soutěž komunismu v ostatním světě“. Po komunistickém puči v roce 1948 byl nucen odejít do exilu, v němž se ještě dočkal, jak byl jeho sen o mírumilovných Sovětech „splněn“ neúprosnou invazí Rudé armády do Československa v roce 1968.

Za války jsme měli štěstí, že otec mé matky, Jan Malypetr, člen Agrární strany, nejdříve okresní starosta ve Slaném a potom poslanec, ministr, předseda Národního shromáždění, senátu a několikanásobný předseda vlády Československé republiky, přenechal mnohahektarové polnosti a statek v Klobukách svému synu Janovi, hlavně kvůli svým politickým funkcím. Odstěhoval se částečně do skromného třípokojového vládního bytu do Prahy, do ulice Na Baště, nedaleko Dejvic. Podržel si dům a statek v Lisovicích u Zlonic, s jehož údržbou mu syn Jan vypomáhal. Po vzniku Protektorátu Čechy a Morava, části Velkoněmecké říše, své funkce pozbyl a uchýlil se s manželkou Boženou, roz. Vopršalovou, do Lisovic. Tím se malá vesnice a Klobuky staly naším prázdninovým útočištěm během okupace. Němci dali sice statek v Klobukách pod vojenskou správu, ale dovolili Janově rodině hlavní rodinný dům obývat. Vzpomínám na svá dětská léta jak v Lisovicích, tak v Klobukách. Ať už u dědečka na statku,

nebo na chvíle, kdy na nás po telefonátu z Prahy s udáním vlaku, ve kterém pojedeme do Klobuk, babička s dědečkem mávali a my jim odpovídali z okna vlaku, který projížděl na náspu nad zahradou, a strojuvůdce zdravil hvizdem páry svého bývalého nejvyššího představitele. Nebo na všechno, co přinášel do mého klukovského života náš pobyt v Lisovicích. Jak mě zachránil dědečkův obrovský černý pes Harik – rasou z Nového Foundlandu, díky blanám mezi prsty tedy uměl dobře plavat –, když jsem z neopatrnosti spadl do rybníčku v lisovickém kopci. Nebo když jsem se ve své klukovské zvědavosti zatoulal až do kuchyně obyčejných deputátníků a viděl v plechovém umyvadle staženou kočku, připravenou k vaření. Je pravda, že v kuchyni byla i lednice a v zákoutí jakási koupelna. Také bitvy se dvěma soupeřícími klukovskými klany, při kterých jsme používali koule uhnětené z jílu, které se z příkopu vrhaly na nepřítel, napíchnuté na hroty ořezaného rákosí nebo silných vrbových prutů. Jak jsme obědvali s prarodiči v jídelně, pod portréty nás tři bratrů, z nichž ten můj, jak říkali, byl nanejvýše podobný jugoslávskému princovi Petarovi. Asi proto mi můj bratr Jiří až dodnes říká Petar. Dědeček měl na stole vždy pivo s ohřívačem. Ten přístroj mně vždy imponoval. Později jsem se dozvěděl, že kvůli dobrému zažívání nepil pivo studené. Pro mne bylo propojení Klobuk s Lisovicemi zajímavé, protože spočívalo v tom, že moji dva starší bratři se jezdívali koupat na koupaliště na klobuckém rybníku a museli s nevídanou přesností dodržet čas návratu. Před večerí totiž stával dědeček na schodech před domem, hodinky na řetízku v ruce a čekal na příjezd svých vnuků. Jízda z Klobuk trvala asi dvacet pět minut, ale závěrečný kopec nahoru k domu je doslova vyřídil, takže svěžest vody z rybníka umyli potem, aby dojeli včas. Když se tak nestalo, čekal je zákaz výletů do Klobuk na den až dva.

Když jsme pobývali v Klobukách, vše se točilo kolem práce na statku, byť pod správou. Němci měli zájem, aby hospodářství prosperovalo a dobře vynášelo. Takže třeba moji starší bratři už mohli hrabat s koněm nebo s volem a hrabačkou na poli. Při žních se svým mladým siláctvím vyznamenal hlavně můj bratr Jiří, já jsem nosil nebo vozil na pole svačinu pro lidi, kteří sekali strojní sekačkou, nebo pro ženy, které vázaly snopy, a muže, kteří nakládali fůry s obilím. To vydrželo i po válce na rok nebo na dva. Ale tam jsme měli koupaliště kilometr od domu. Skákali jsme z metrového nebo vyššího prkna do vody, jeden skok za druhým, až jsme byli celí modří. Tehdy jsem obdivoval tělesnou zdatnost svého strýce Jiřího, který dělal nahoře na čtyřmetrovém prkně stojku, ze které se spustil šipkou do rybníka.

Naši příbuzní na venkově pro nás byli přínosem v oněch dobách omezení obživy obyvatelstva. Přídělem potravin podle potravinových lístků, ale hlavně tím, že veškerý potravinářský průmysl a výsledky výroby, důležité suroviny, jejich transport a zásobování byly přednostně odevzdávány německé armádě. Vyhláškou bylo ustanoveno, co lze vlaky převážet a co se nesmí. Na vše zakázané byly přiměřené tresty. Přes zákazy však každý dělal, co mohl. Můj bratr mi nedávno vyprávěl, jak ho rodina určila, aby převzal v Praze na nádraží slepici v tašce. Slepice nešťastně vypadla, začala kdákat a běhat po nástupišti, německé hlídky otáčely hlavy, aby našly viníka, a tak můj bratr raději zmizel v zástupu a nechal slepici slepicí. Scéna hodná komického filmu s nádechem tragédie.

Co se dělo také v Klobukách před válkou, vyprávějí paměti mého výše uvedeného strýce Jiřího. Mimo jiné, dědeček byl přítelem umělců. Moje matka studovala za mládí dramatickou konzervatoř v Praze, dokonce vystupovala párkrát na prknech tehdy věhlasného Vinohradského divadla a udržovala styky se svými

spolužáky a spolužačkami. Již dříve založená jednota Sokol v Klobukách záhy postavila sokolovnu se sálem a jevištěm, začalo se hrát divadlo a do Klobuk se sjížděli budoucí nebo již stávající sólisté a herecké hvězdy, spisovatelé jako Karel Čapek, zpěváci a zpěvačky, herci Národního divadla v čele se Zdeňkem Štěpánkem, Jiřím Steimarem, Eduardem Kohoutem, Jiřinou Štěpničkovou, spolužačkou mé matky. Z osobností nechyběl Jan Masaryk, skvělý společník, nebo různí dědečkovi přátelé z politického prostředí. Ve velkém domě ve statku se konala každý rok zabijačka, na kterou byla pozvána i širší rodina. Hodovalo se a pilo, což se mě příliš netýkalo. Odpoledne se muži odebrali do pokojů nebo do ústraní a při spánku zažívali. Protože se v tomto „slovanském“ obřadu pokračovalo i po skončení války, některé věci mohou dovědčit ze svých vzpomínek. Třeba když jsem za takového odpoledne hledal nějakou spřízněnou duši nebo strýce, abych si s ním popovídal, a strkal jsem hlavu do dveří, zaslechl jsem jen hudbu tvrdého spánku.

Koncem války proměnila německá armáda školu v Sušické v kasárna a všichni žáci byli rozmístěni do nejrůznějších náhradních prostor. Některé třídy, včetně naší, se přestěhovaly do tehdejší hospody, dnes obytného domu pod Štáhlavkou na konci ulice Paťanka. Rodiče měli o nás starost, protože to bylo daleko a bylo už období náletů. Často houkaly sirény, ale my jsme to brali spíš jako dobrodružství. Tehdy se chlapecké třídy spojily s dívčími, holky měly větší strach, ale snášely to s klidem a jistou statečností. Někdy v roce 1944 jsme měli večer na Hanspaulce neuvěřitelný zážitek. Byla tma, ticho a najednou se nebe rozzářilo stovkami blikajících světýlek, která padala jako malé hvězdy pomalu k zemi. To Spojenci přelétali nad Prahou a osvětlovali si cíle. Pro mne to byl úchvatný pohled. Se zatajeným dechem jsme

všichni vyšli před dům a pozorovali desítky jakýchsi vánočních stromečků. Teprve pak se rozezněly poplachové sirény.

Dne 14. února 1945 odpoledne jsme viděli z oken několik kouřových sloupů někde nad Vinohrady. Dozvěděli jsme se, že pár bomb zasáhlo domy v obytné čtvrti. Měly nejspíš dopadnout na továrny v Libni a Holešovicích, ale zaměření bylo asi nepřesné. Přibližně po čtrnácti dnech, když spáleniště vychladla, byl na vybombardovaná místa povolen přístup. Šli jsme se tam s rodiči podívat. V Italské ulici byl mimo jiných zbořen dům, v jehož troskách zahynul malíř Otakar Štafl se ženou Vlastou, jedni z nejdražších přátel mé matky. Otakar Štafl byl malíř hor, zvláště slovenských Tater, které s ním a jeho ženou moje maminka v mládí slézala. Na stržené stěně jejich domu zůstala viset malířská paleta a kytara. Obraz těch dvou předmětů se vryl hluboko a navždy do mé paměti.

5. května 1945 vypukla v Praze revoluce, kterou se Češi chtěli zbavit německé okupace. Jak vznikla, kdo ji vyvolal a zahájil, to je jiný problém související s vnitřní i zahraniční politickou situací. Aktivně se jí zúčastnil tatíček a oba moji bratři, i když velmi mladí. Oba dostali za svoji činnost československé vyznamenání. Československý rozhlas začal svobodně vysílat, i když se o jeho budouvitu úporně bojovalo. Tak bylo obyvatelstvo částečně informováno o tom, jaká je situace. Jako na mnoha jiných místech i v naší ulici se stavěly barikády, a protože jedna vznikala téměř před naším domem, snažil jsem se přiložit ruku k dílu a přinést pár dlažebních kostek odněkud sehnanych. Jenže dospělí mě neustále odháněli, že jsem malý kluk a nemám tam co dělat, mám se prý jít domů schovat, což jsem nakonec udělal. Tím můj jediný hrdinský čin skončil.

Ve škole v Sušické byla dosud německá posádka a pamatuji se, jak se povídalo v mém okolí, že by bylo nejvhodnější se s Němci

dohodnout a zahájit jednání o složení zbraní, aby nedošlo ke krveprolití. Na Hanspaulce se tu a tam ozývaly přestřelky, ale nebojovalo se tu jako ve středu města a v jiných čtvrtích. K jednání ve škole nakonec došlo a Němci zbraně vydali. V budově zbyla hrstka vojáků, jejich hlavní intendant Gregor vydal klíče českým vyjednavacům a Němci odešli. Důležitým činitelem v této akci byl kapitán František Růžička spolu s generálem Vedralem a mým otcem, mluvícím perfektně německy, kteří s vědomím, že riskují život, dosáhli toho výsledku bez jediné kapky krve. To vše jsem se ale dozvěděl až několik dní po revoluci. Tatíček totiž po prvním dnu revoluce odešel z pro mne neznámých důvodů z domova a vrátil se až před jejím koncem. Po celou tu dobu měla mamička veliký strach, aby se mu něco nestalo. Dobře si vzpomínám, že v den jeho návratu jsem stál venku před domem a v ulici s kapličkou jsem zahlédl nějakého muže, jak těžce kráčí do kopce. Poznal jsem v něm tátu. Rozběhl jsem se k němu a skočil jsem mu do náruče. Byl v tváři zarostlý, špinavý a zpocený, měl na sobě dlouhý vojenský kabát, za pasem sekyru a pistoli, na hlavě hasičskou helmu. Oči měl unavené, ale šťastné. Byl jsem první, kdo ho z rodiny přivítal. Teprve dlouho po revoluci jsem se dozvěděl, co všechno prodělal.

Někde na okraji Prahy byl s jinými Čechy zaskočen oddílem SS. Byli donuceni postavit se do řady a pak každý druhý z ní vystoupit. Otec v řadě zůstal, ty, kteří vystoupili, Němci odvedli a zastřelili. Byl mezi nimi i stavitel naší vily architekt Freiwald. S jeho synem jsem se po pětadvaceti letech setkal ve Švýcarsku.

Později mi můj nejstarší bratr vyprávěl, jak za revoluce došlo na Hanspaulce k tragikomické situaci. Ukořistěné německé dělo postavené u zámečku pod sokolovnou obsluhovali čeští občané, snad vojáci, nebo i důstojníci, z nichž jeden vydával rozkazy. Roz-

hodl se střílet směrem na Prahu, kudy údajně táhla ozbrojená německá armáda. Nebudu ho jmenovat, ale zaměřoval špatně, střely končily bůhví kde v polích a jen šťastnou náhodou nikoho nezabily. Zoufalému kapitánovi dělostřelectva Růžičkovi se nepodařilo dotyčnému střelbu vymluvit, ale nakonec ji přece dokázal zarazit.

Vzpomínám si, že se v ulicích stále více objevovali uniformovaní muži s červenou páskou s písmeny RG na paži, což znamenalo Revoluční garda. Jak to označení vzniklo, to si nepamatuji. Víím jenom, že leccos organizovali, dávali rozkazy, nosili ruční zbraně a někteří měli na sobě německou letní uniformu.

Americké jednotky, které zatím postoupily hluboko do českého vnitrozemí, se z rozkazu vrchního velitele Spojenců zastavily na tzv. demarkační čáře u Rokycan a nesměly přijít do Prahy na požadovanou pomoc. Po marném vyjednávání amerických důstojníků s Českou národní radou alespoň o dodání zbraní se několik oddělených průzkumných skupin Američanů s konečnou platností stáhlo z třicetikilometrového průzkumného pásma zpět k Plzni. Ze své dokumentace dnes víím, že den po revoluci projela Prahou vysunutá jednotka několika pásových vozidel čs. západní tankové brigády a po bojích se shromáždila na dva dny na vyčkávacím místě na Smíchově. 7. května se v Praze bojovalo, německá letadla město bombardovala a mimo jiné zapálila celé křídlo Staroměstské radnice. Je nutné dodat, že mezitím armáda generála Vlasova, složená z bývalých ruských zajatců, sovětských zběhů a z ruských Němců, vyčistila severozápadní a jihozápadní předměstí Prahy od německých jednotek a zamezila tak obchvatu. Jádro německé Schörnerovy armády, napůl odzbrojené, ustupovalo směrem k západu. Vlasovci byli okamžitě po revoluci Rudou armádou vytlačeni směrem na jih, rozprášeni a zlikvidováni s pomocí Američanů.

9. května v ranních hodinách dorazil konečně do Prahy předvoj tankového sboru armády maršála Koněva a hlavní město definitivně osvobodil. Kapitulace Velkoněmecké říše byla všemi spojenci a německými vysokými důstojníky podepsána o den dřív, 8. května 1945. Válka v Evropě skončila.

Můj nejstarší bratr Jan se hned po osvobození na výzvu dostavil do studentské koleje na Hládkově v Břevnově a působil tam několik týdnů jako tlumočnick pro britské a americké válečné repatrianty a zajatce. Byl ve svém živlu, mluvil již velmi slušně anglicky a snad i pomohl ke šťastnému shledání roztrhaných rodin, jejichž otcové, matky a děti se nacházeli v tu chvíli na půdě Prahy.

Můj otec, jako právník a schopný člověk, obnovil okamžitě mnohé činnosti. Jednou z nich, kromě jeho funkcí v ČOS, byla i správa domu v Loretánské ulici č. 13/179 na Hradčanech. Umístila se v něm americká vojenská mise, jako součást amerických okupačních jednotek na západě Čech. Totéž se stalo i ze sovětské strany v Bubenči. Vedoucím americké mise byl major Katek, vyslovovaný „Kejtek“, původem Čech a hovořící svou mateřštinou, který přestoupil v předvoji americké armády československé západní hranice. Byl zřejmě informačním důstojníkem propojeným s vrchním velitelstvím západních armádních skupin. Při jedné z návštěv mise z administrativních důvodů mne tatíček vzal s sebou. Přijel pro nás americký jeep s řidičem, seržantem Ginem Haslerem. K mému údivu byl synem Karla Hašlera, známého českého hudebního skladatele populárních písní z předválečné doby. Jako kluk jsem téměř nedýchal, když jsem mohl z bezprostřední blízkosti obdivovat uniformu vojáka jedné z vítězných mocností. Když jsme přijeli na Hradčany, byli jsme uvedeni, ale já jsem musel zůstat ve starobylé síni s krbem ve společnosti seržanta s lehkým anglickým knírem. Pan Gino Hasler moc česky

neuměl, pouze pár známých slov nebo pozdrav, asi tak, jak jsem mluvil já anglicky. Seděl jsem na židli, seržant stál opodál a zapálil si cigaretu. Když ji dokouřil, spiklenecky na mne mrknul okem a vystřelil netípnutý oharek ke krbu. Česky řečeno jsem vyvalil oči, když se nedopalek postavil ohněm vzhůru na velkou dlaždici. Nevím, jestli se mu to podařilo náhodou, nebo jestli to měl kouzelnicky nacvičené, ale můj obdiv k němu ještě více vzrostl do klukovských výšek, tam, kam až dosahovaly.

Těsně po válce odjel můj otec, člen mezinárodního výboru obětí nacismu, do Osvětimi, koncentračního tábora v Polsku. Byl doprovázen několika lidmi, kteří přežili, ale také synem onoho, který mu zemřel v náručí vyčerpáním za elektrickými dráty. Byl jím dr. Oldřich Černý, jemuž byl můj tatíček jakýmsi poručníkem, a který se stal věrným přítelem rodiny a nakonec po mnoha letech i mým přítelem zde ve Švýcarsku. Tento americký občan, kterému se podařilo uprchnout po komunistickém puči v roce 1948 až do Spojených Států, získal později místo v úřadu Mezinárodní organizace práce při Spojených národech v Ženevě. Dnes, v pokročilém stáří, je nositelem Řádu T. G. Masaryka, Ceny Gratias Agit, Stříbrné medaile Univerzity Karlovy a medaile Jana Ámose Komenského. Bohužel, při psaní těchto řádků jsem se dozvěděl, že dr. Černý před několika měsíci zemřel a je pochován v Praze. Velice jsem si ho vážil a vážím dodnes.

Koncentrační tábor Osvětim navštívil můj otec ještě o něco později, a to v doprovodu mých bratrů. O důvodu cesty a přítomnosti mých sourozenců nelze pochybovat. To, co mi svěřil můj bratr, byla jen příhoda s převozem popele obětí otrávených plynem, v bednách na polských hranicích, kde polští celníci našli v bednách popel, ale potraviny od polských sedláků pro Čechy. Mávli nad tím rukou se slovy, že takového popele je tolik,

ale jídla málo. Z vítězství po válce jsou i takové zážitky. Můžete si myslet, co chcete.

Byla obnovena Československá obec sokolská (ČOS) a hanspaulská sokolovna, poté, co ji vyklidila protektorátní mládežnická organizace Kuratorium, začala ožívat novým ruchem. Náš otec, již před válkou činovník ČOS, nás dal všechny tři zapsat do sokolských řad. Vždycky lpěl na tom, abychom zdatně vyrůstali, a tomu pravidelné cvičení prospívalo. Byl také znovu založen československý skauting pod novým jménem Junák a já jsem vstoupil do jeho vlčat.

Do poválečné doby skautingu patří i pražská návštěva Lady Baden-Powel, vdovy po zakladateli hnutí v Anglii. K tomu patří přehlídka Junáka (pozemních a vodních skautů) a setkání s představiteli. Naše skupina pátého přístavu se čtyřmi oddíly vodáků a vlčaty se samozřejmě zúčastnila. Devátý oddíl a jeho smečka vlčat, do které jsem se jako desetiletý přihlásil, měl klubovnu ve Valdštejnském paláci na Malé Straně, který spravoval rovněž můj otec. Musím podotknout, že již před válkou si tatíček přál, aby moji bratři do organizace vstoupili, možná i proto, že zakladatelem československého skautingu byl náš vzdálený prastrýc A. B. Svojsík. Původní skautské hnutí, zrozené v Anglii, mělo kromě styku s přírodou a smyslu pro čest a odvalu i prvky vojenské organizace a disciplíny. To se však postupem času vytrácelo vzhledem k charakteru různých národů, nových oddílů námořního skautingu a také vzhledem k náboženskému přesvědčení. V Českých zemích se vodní skauti přizpůsobili krajinně s mnoha řekami a rybníky a žili ve svých táborech nebo při sjíždění řek na pramicích v jakési zvláštní symbióze s přírodou, zachovávající při tom důležité morální základy a fyzickou zdatnost. Z oněch skautských slavností v Praze mám krásnou vzpomínku, o kte-

rou se zasloužila zástupkyně náčelnice světových skautů a skautek. Lady Baden-Powel nemohla stihnout odpovédět na mnohá pozvání. Jedno bylo od našeho 9. oddílu. Vyslala tedy do Valdštejnského paláce svou první podřízenou. Tato hezká a štíhlá dáma v plných letech, v tmavě modrém kostýmu skautské uniformy, s kloboučkem a červenou rtěnkou na rtech, byla uvítána kapitánem oddílu Miroslavem Vejvarou, zdatným třicátníkem, a vedena přes dvůr krajního paláce, chodbami a schody do místnosti naší klubovny. Před členy a vlčaty přednesla jasnou angličtinou krátkou řeč o účelu své návštěvy. Proslov byl přeložen do češtiny mým bratrem Janem nebo Jiřím – kterým, to už si nepamatuji. Některým členům, i těm nejmenším, podala ruku a potom se podepsala do pamětní knihy s přídavkem „To vše a ještě nebe!“ (All that and Heaven!). Ve slavnostním ovzduší nás při rozloučení pozdravila světovým skautským pozdravem. Onen přídavek k podpisu zakotvil v mé paměti navždy. Používám jej dodnes k přání do Nového roku, k narozeninám a jiným příležitostem.

Z prvního tábora vlčat po válce v Jemčině u Sudoměřic v jižních Čechách si vzpomínám na malou příhodu. V okolí zámečku, mezi stromy a křovím se válely pozůstatky války. Měli jsme zakázáno se v těch místech pohybovat, ale nám to jako klukům nezabránilo si z pohřebiště aut a obrněných vozů udělat jakési hřiště. Byli jsme však přistiženi a tvrdě potrestáni. K tomu se o několik dní později připojil nový zážitek, který nám připomněl nedávnou válku. Při jednom ranním nástupu k rozcvičce jsme spatřili na široké písečné cestě mrak prachu, z kterého se vynořili dva jezdcí. Koně cválali přímo na nás. Dostal jsem strach, protože jsme věděli, že v Sudoměřicích je malá posádka ruské armády se vším, co to přináší. Naštěstí nás koňská kopyta malým okruhem minula.

Když jsem později shlížel v kině nebo televizi slavné westerny, často jsem si na to vzpomněl.

Začal jsem opět chodit do naší osvobozené obecné školy, tentokrát už do tříd společně s děvčaty. Z přebytků zásob západních spojeneckých armád (United Nations Relief and Rehabilitation Administration – UNRRA) jsme dostávali bohaté přesnídávky, chleba s míchanými vajíčky, mléko nebo kakao, pomerančový džus, a moc jsme si libovali. Do naší třídy přibyl nový kamarád, kterého jsme nejdříve okukovali a potom obdivovali, byť s malíčkou závistí. Radim Kopecký totiž žil od nejujtějšího dětství ve Švýcarsku, pro nás zemi zaslíbené. Mluvil skvěle česky, ale také plynně francouzsky. Jeho tatínek byl nejdřív vyslancem Československa při Společnosti národů a později, když Spojenci uznali československou vládu v Londýně, stal se jejím vyslancem v Bernu. Po skončení války se dr. Jaromír Kopecký s rodinou vrátil do vlasti a obýval kachlíkovou vilu ve Fetrovské ulici. Když jsme po revoluci jezdívali do města, kromě Rusů jsme potkávali i vojáky v anglických a amerických uniformách. Ty britské patřily většinou příslušníkům čs. západní tankové brigády, která se vrátila do vlasti stejně jako čs. jednotky z východní fronty. Obě složky, často i ty z východu, nosily tzv. „battledressy“, které jsme si mnozí z nás kluků nějak opatřili z armádních přebytků a byli jsme na to pyšní.

Jednoho takového uniformovaného muže, zřejmě důstojníka, jsem často potkával při cestě na stanici tramvaje v parku pod námi u kapličky Nejsvětější Trojice. Imponoval mi – s dýmkou, v kožené vestě bez rukávů přes zmíněnou uniformu, černým baretem s odznakem a na rameni pod výložkou s nápisem CZECHOSLOVAKIA.

Sokol Dejvice II sídlil na Hanspaulce v sokolovně postavené před válkou. Členové Sokola Dejvice I byli z městské části Dej-

vice a Bubeneč. Obě jednoty patřily do župy Podbělohorské, do které spadal také Sokol Malá Strana, jehož starostou byl můj tatíček. Otec byl také místopředsedou zmíněné župy a členem náčelnictva ČOS. V Sokole jsem se probojoval svou obratností do prvního družstva žáků, jehož jádro vydrželo několik roků až do mladšího dorostu. Byli jsme tři až čtyři, kteří opakovaně vyhrávali přebory v nářadovém tělocviku a v prostných. Cvičitelem našeho družstva byl po několik let František Houška, velmi dobrý nářadovec. Různě jsme sportovali jak v tělocvičně, tak na cvičišti. Zajímala nás košíková, vytvořili jsme mužstvo hlavně díky Karlovi Setínkovi, který za války hrával za ligový UNCAS. V zimě, když se postříkalo hřiště, mohl se hrát lední hokej. Místo mantinelů byla nízká prkna. Hráli jsme zase my, kluci z prvního družstva, s několika dalšími, kteří uměli lépe bruslit, i když s hokejkou jsme se oháněli všichni asi tak stejně. Někteří měli opravdové chrániče na nohou, Mirek Sladký i na ramenech, ostatní jsme byli všelijak napůl vycpaní. Tak jsem také viděl poprvé v životě brusle, na kterých jezdí rychlobruslaři. K nám na led chodili někdy trénovat i bratři Urbánkové, jeden z nich se účastnil i státních přeborů. Jména svých spoluhráčů jsem nezapomněl. Dva mne později, po přestupu do Dejvic I., provázeli až ke stupni vítězů celostátního mistrovství mladšího dorostu v košíkové, kterého jsem se osobně nemohl zúčastnit kvůli zranění z lyžařských přeborů. Byl to Jan (Honza) Malý z Fetrovské ulice a Jarek Křivý z Vilímovské, ten potom hrál za širší národní mužstvo. V naší sportovní bandě byl mimo dva zmíněné a Mirka Sladkého také Jarek Zuna, Lojza (Alois) Kubánek, syn místního cukráře, a Viktor Kryda. Ostatní jména mi bohužel vypadla z paměti. V létě jsme často hrávali volejbal na nově zřízených hřištích na svahu ke cvičišti pod Fetrovskou ulicí. Obdivovali jsme tehdy výborné

smečaře z řad dorostenců a dospělých. Také si pamatuji postavu Jana Kostrouna, pro nás to byl mistr ve veletočích na hrazdě, Bohumila Beneše (Budulu), vojensky aktivního za revoluce a staršího bratra mého spolužáka, dnes již zemřelého spisovatele Jana Beneše. Tatínek obou bratří byl kapitán čs. armády. Na cvičišti bylo často veselo a vládl tam přátelský duch. Ale venku i v tělocvičně cvičitelé i náčelník vyžadovali disciplínu a přesnou docházku. Vyvrcholením roku byla veřejná cvičení, na cvičební ploše se vystřídala obě pohlaví a všechny generace – od nejmladších šestiletých až po dědečky a babičky (Stará garda) – a cvičily sestavy v přípravě na XI. všesokolský slet na Strahově. O krojích a jejich barvách se nebudu rozepisovat, k tomu jsou archivy a barevné fotografie, zmíním se jen o těch, které nosily při cvičení dorostenky. Odhalovaly jim nohy až do výše jakýchsi krátkých a cudných trenýrek (všude s gumičkou) a mladá poprsí jim skrývala halenka s otevřenými krátkými rukávy nebo i bez nich. Obojí bylo v hezké modré šmolkové barvě. Takhle jsem poznal vysokou černovlasou Olgu Fikotovou, která se později provdala za pana Connollyho, amerického občana a člena olympijského týmu USA. Olga získala zlatou olympijskou medaili v hodu diskem v australském Melbourne. Hrála také velmi dobře basketbal.

Mezitím oba moji starší bratři odložili zimní kalhoty „pumpky“, jako dospívající směli již nosit kalhoty dlouhé. Válečný zimní oděv jsem přebíral já, ale v létě i ve slavnostnějších dnech jsem musel nosit kalhoty krátké. Nejstarší Jan dostal dokonce světlý baloňák a mohl si koupit klobouk. Dnešní generace si nedovede vůbec představit, jak se i po válce oblečení těžko shánělo.

Ještě v obecné škole rodiče objevili, že mám kreslířský talent a dohodli i výuku kreslení. A tak jsem nejdříve několikrát navští-

vil absolventku UMPRUM Růženu Kantorovou v Šárecké ulici. Měla velké modré oči a byla moc hezká. Dnes žije již šedesát let s velkou rodinou v Austrálii. Její manžel, Ing. Jan Wágner, byl po válce členem lyžařského národního mužstva, se kterým společně se svým dnes zemřelým švagrem Milanem Kantorem, později generálním konzulem České republiky v Melbourne, a lyžařským šampionem Antonínem Šponarem uprchl v roce 1948 do Rakouska. Tam si vydělali na lodní lístek a přeplavili se na druhý konec světa. Protože se v Austrálii, v její jihovýchodní části, nalézají vysoké hory (Mt. Kosciusko přesahuje 2000 m) a sníh nechybí, koupili starý jeep s navíjecím kolem a železným lanem. Vyrobili tam snad vůbec první lyžařský výtah. Protože to byli skvělí lyžaři, učili Australany na lyžích sjíždět a točit, což uměli jenom bohatí, kteří si zaplatili letadlo přes moře až do evropských Alp. A těch bylo poskrovnu. Čechům se podnik vydařil, naučili se dobře anglicky, ke svému zájmu si našli zaměstnání a dařilo se jim dobře, i když to trvalo pár let. Po mnoha letech, když jsem žil ve Švýcarsku a učil na jedné soukromé škole, zeptal jsem se pro zajímavost jedné hezké Australanky, zdali jí říká něco jméno Šponar. Trochu se zamyslela, ale pak bez váhání odpověděla, že ano a že ten muž má v oné oblasti u Melbourne v lyžařských střediscích tři hotely. Nemohla uvěřit, že když Šponar do Austrálie přijel, jako československý mistr, který se umístil na zimních olympijských hrách v roce 1948 v čestné první dvacítké nejlepších světových lyžařů, neuměl nic moc více než skvěle lyžovat.

Dalším mým uměleckým pokusem, víceméně zdařilým, byly hodiny kreslení a malování u dvou mladých umělkyň bydlících v podnájmu na rohu proti nám. Poprvé jsem míchal temperové, a dokonce i olejové barvy z malířských tub a vdechoval líbezne vůně olejů a terpentýnu. Musel jsem také kopírovat perem malé